

УДК 811.163.6'373.43.45=111:81'373.611''20''
811.163.6'373.43.45=111:004.031.4''20''
811.163.6'374.2:81'373.43

*Domen Krvina, Andrej Perdih, Mija Michelizza**
(ZRC SAZU, Ljubljana)

SLOVENSKI ANGLOKALIZMI V SLOVARJIH IN BESEDILIH**

V članku so prikazani metodologija, problemi in odprta vprašanja pri opredeljevanju, katere besede lahko štejemo med anglokalizme. Izraz *anglokalizem* prevzemamo po srbskih virih (zlasti Ajdačić 2020) in z njim opredeljujemo besede, prevzete iz angleškega jezika, ki so v jeziku prejemniku (v tem članku je to slovenščina) razvili dodatne pomenne, ki v angleščini ne obstajajo. Analiza je bila opravljena na primeru iztočnic dveh slovenskih slovarjev neologizmov in na primeru še neuslovarjenega besedja spletnih besedil v slovenščini. Članek se dotika tudi vprašanja nekaterih besedotvornih procesov, ki potekajo ob prevzemanju iz angleškega jezika.

Ključne besede: anglizem, anglokalizem, prevzemanje, slovenščina, slovar neologizmov, novejšje besedje, neosemantem, besedotvorje

1. Uvod

Prvi stiki slovenščine z angleščino sicer segajo že v 17. stoletje, a intenzivnejše obdobje vpliva angleščine na slovenščino se je začelo po 2. svetovni vojni, ko so začeli angleščino poučevati kot tuji jezik. Bistveno pa sta na povečano prevzemanje besed iz angleščine vplivala tehnični napredek in želja po posnemanju modernejšega načina življenja zahodnega sveta (Šabec 2012: 276). Prevzemanje besed iz angleščine v polnem ali delnem pomenskem obsegu¹ je v evropskem in širšem prostoru splošno znano dejstvo. Pri tem se lahko zgodi, da prevzeti pomen služi kot osnova za nadaljnji pomenski razvoj, ki v angleščini

* domen.krvina@zrc-sazu.si, andrej.perdih@zrc-sazu.si, mija.michelizza@zrc-sazu.si

** Prispevek je nastal v okviru programa P6-0038, ki ga financira ARRS.

¹ Pomensko prevzemanje, posebej če ga spremlja le navidezno poslovenjenje oblike, ki po svoji zgradbi povsem ustreza prevzeti obliki, je v slovenskem znanstvenem pisanju večinoma označeno kot kalkiranje (o tem na kratko gl. npr. Šabec 2012: 276).

obstaja ali le v sledeh in v posameznih pogovornih zvrsteh jezika ali pa celo sploh ni izpričan. Govorimo lahko o pojavu t. i. *anglokalizmov* (Ajdačić 2020; Lazić Konjik 2021a, Lazić Konjik 2021b idr.).

Ob pregledu gradiva za prispevek smo ugotovili, da je pri pristopu k pojmu *anglokalizem* smiselno ločevati njegov ožji obseg od potencialnega širšega obsega.

a) V ožjem smislu gre za **premik v leksikalnem pomenu**, ki v angleščini ni prisoten in se je razvil šele v ciljnim jeziku prejemniku. To pomeni, da je prisotna dodatna ali celo povsem drugačna pomenska sestavina.

a1) Pri dodatni pomenski sestavini je treba v angleščini za isti pomen uporabiti besedno zvezo s to dodatno sestavino, npr.² *na-/bildati* 1: pogovorno ‘pridobiti/pridobivati mišično maso z načrtno telesno vadbo in beljakovinsko bogato prehrano’ [ang. *to build muscles*].

a2) Pri drugačni pomenski sestavini gre za pomene, ki v angleščini niso zaznavni, npr. *android* 2: slabšalno kdor ravna, dela po navodilih drugega brez sodelovanja volje, zavesti’ ali *rentati* 2: pogovorno, ekspresivno ‘zagotavljati komu finančna sredstva’.

Glede na širši pomenski obseg v angleščini je v ciljnim jeziku možno tudi zgoraj omenjeno prevzemanje v delnem pomenskem obsegu, ko se širši izhodiščni pomen ne prevzame, npr. *drifati* ‘z avtom’ glede na polni pomenski obseg angleškega *to drift* ‘drseti’.

Vidimo lahko, da gre večinoma za neprve, prenesene in zaznamovane (kvalificirane) pomene (za srbščino prim. Ajdačić 2020: 37–39; Lazić Konjik 2021).

b) V širšem smislu bi – v slovenščini in drugih (južno)slovanskih jezikih, za katere je tudi pri prevzetih besedah značilno bogato besedotvorje – o anglokalizmih lahko govorili tudi **pri različnih tvorjenkah**. V tem primeru se leksikalni pomen besedotvornega izhodišča sicer ohranja, z dodajanjem morfemskih obrazil pa nastajajo različni besedotvorni pomene, npr. *bestič*, *bestica* ‘najboljši prijatelj/-ica’, tako še *fejmič*, *fejmička*;³ za splošne besedotvorne pomene vršilca, dejanja ipd. prim. npr. *supar*, *suparka*, *supati*, *supanje*. Tvorjenke tega tipa so pri (novejšem) prevzetem besedju zelo pogoste in lahko pri posameznih pomelih tvorjenke odpirajo potencial za nastajanje anglokalizmov v ožjem smislu, npr. *s-/kenslati* 1.1: pogovorno ‘prekiniti stike s kom’ [ang. *cancel culture*, vezano predvsem na internet, družbena omrežja].

² Zgledi v Uvodu so iz *Sprotnege slovarja slovenskega jezika* (Krvina 2014–).

³ Velja omeniti, da izhodišče *besti* in zlasti *fame/fejm* brez dodajanja slovenskih pripon v slovenščini sploh ne obstaja (prim. korpus Gigafida 2.0): Gigafida (cjvt.si); Gigafida (cjvt.si).

2. Problematika metodologije in negotovost pri potrjevanju anglokalizmov

Naslednja ugotovitev, do katere smo prišli ob pregledu gradiva za prispevek, je, da se je pri proučevanju anglokalizmov treba zavedati, da potrjevanje anglokalizmov v resnici pomeni dokazovanje neobstoja nekega pomena v angleščini. Ker je angleščina danes zelo razširjena in je obenem *lingua franca*, poti za prevzemanje besed in njihovih pomenov pa je zaradi različnih internetnih možnosti veliko, so poleg slovarjev, ki jih izdelujejo leksikografi, dragocen vir informacij tudi slovarji, v katere lahko svoja opažanja vnese kdor koli. Tak slovar je npr. *Urban dictionary*, ki vsebuje veliko pogovorne ali slengovske angleščine, od koder prav tako prodirajo besede in pomeni v slovenščino, zlasti pogovorno in slengovsko.

Ob tem se je treba zavedati, da tudi odsotnost kakega pomena v angleških slovarjih ne pomeni, da ta pomen v angleščini ne obstaja. V idealnem primeru bi bilo za vsako besedo treba pregledati celoten korpus vseh angleških besedil, kar realno ni mogoče. V nadaljevanju zato večkrat poudarjamo, da gre za potencialne anglokalizme: torej za besede, pri katerih za njihove pomene ne najdemo potrditve o obstoju tega pomena v angleščini. To je z vidika današnje velike medjezikovne gibkosti in tudi določene jezikovne fluidnosti (spretnosti tako v maternem jeziku kot v večji ali manjši meri tudi v angleščini) večjega števila uporabnikov razumljivo (Prčić 2019: 17; Lazić Konjik 2021b). Poleg tega pomenska motivacija, ki je nastanek novega pomena spodbudila v angleščini, lahko povsem dobro učinkuje tudi v jeziku prejemniku (prim. *miška* [ang. *mouse*] kot del računalniške opreme) – zato sicer ne moremo z gotovostjo trditi, da je pomenski prenos prišel iz angleščine, je pa ta vpliv zaradi vseprisotne angleščine kot *lingue france* današnjega časa zelo verjeten (Michelizza, Žagar Karer: 2018).

3. Potencialni anglokalizmi v *Slovarju novejšega besedja slovenskega jezika*

V letu 2012 je izšel *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* (v nadaljevanju SNB), ki opisuje »besede in besedne zveze slovenskega jezika, ki so se pojavile ali uveljavile po letu 1991 in niso bile obravnavane v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ).« (SNB 2012: 9). Prav tako obravnava novejše pomene že uslovarjenih besed. Prednost tega slovarja za iskanje potencialnih anglokalizmov je v tem, da poleg pomenske členitve in stilno-zvrstnega kvalificiranja pomenov prinaša tudi etimološke podatke. Tako je bilo mogoče izmed 5382 iztočnic tega slovarja najti 927 takih, ki so prevzete iz angleškega jezika (pri tem niso upoštevane tvorjenke, nastale po slovenskih besedotvornih postopkih).⁴

⁴ Tako SNB kot *Sprotni slovar slovenskega jezika*, ki je analiziran v nadaljevanju članka, sta na voljo na portalu Fran (www.fran.si) (Ahačič, Ledinek, Perdih 2015; Perdih 2020).

V nadaljevanju smo ločeno obravnavali pomene, ki pripadajo iztočnici, in pomene, ki pripadajo podiztočnici. Ob tem smo izdelali dva natančnejša iskalna pogoja, glede na to, ali je beseda že obravnavana v SSKJ (to pomeni, da SNB praviloma vsebuje neprvi pomen) ali ne. Če je bila beseda že obravnavana v SSKJ, smo raziskali vse najdene zadetke iskanja, pri ostalih primerih pa smo iskanje zaradi časovnih in prostorskih omejitev zožali na tiste primere, ki imajo poleg prvega pomena še vsaj en pomen ali podpomen, saj pričakujemo, da lokalni pomen ne nastopa kot edini pomen besede.

3.1 Statistika v *Slovarju novejšega besedja slovenskega jezika*

V Slovarju novejšega besedja slovenskega jezika je skupno 5382 iztočnic, od tega prevzetih iz angleščine 927.⁵ Izločili smo tri skupine iztočnic, in sicer:

- A. Večpomenske iztočnice, prevzete iz angleščine: 184
- B. Večpomenske enobesedne podiztočnice, prevzete iz angleščine: 13
- C. Iztočnice, prevzete iz angleščine in že obravnavane v SSKJ: 82

Skupno A, B in C:⁶ 248

S temi pogoji smo preverjanje pomenov omejili na 248 iztočnic (od 5382), za katere smo nato preverjali izvore njihovih pomenov.

Za potrjevanje pomenov, ki so bili prevzeti iz angleščine, je mogoče uporabiti različne vire:

1. slovarji angleškega jezika,
2. spletni iskalniki (Google, Bing itd.),
3. korpusi.

Zaradi praktičnih omejitev smo izhajali iz prve možnosti, torej slovarjev angleškega jezika, kar je zaradi pomenskih opisov tudi enostaven in najhitrejši način, pri čemer smo sistematično preverjali zlasti naslednje slovarje:

- Oxford English Dictionary (OED): <https://www.oed.com>,
- Merriam-Webster: www.merriam-webster.com,
- Collins English Dictionary: www.collinsdictionary.com/dictionary/english,
- Cambridge English Dictionary: <https://dictionary.cambridge.org>,
- Wiktionary: <https://en.wiktionary.org/wiki>,

⁵ Npr.: **aikido** ← ang. *aikido* ← jap. *aikidō*, prvotno 'pot harmonije duha', iz *ai* 'harmonija' + *ki* 'duh, življenjska energija' + *dō* 'pot, način'.

Vključeni so tudi primeri, pri katerih je možnih več jezikov dajalcev, npr.: *basmati* ← nem. *Basmati*, ang. *basmati* ← hind. *bāsmatī* 'dišeč, aromatičen'.

⁶ Nekatero besede ustrezajo več različnim pogojem, zato je število manjše od vsote A + B + C.

- Urban Dictionary: <https://www.urbandictionary.com>.

S pomočjo slovarjev smo lahko potrdili obstoj nekaterih pomenov v angleškem jeziku in jih tako z našega seznama izločili. Tako smo dobili nabor besed, ki vendarle lahko predstavljajo pomene, nastale v slovenščini.

3.2 Seznam potencialnih anglokalizmov v *Slovarju novejšega besedja slovenskega jezika*⁷

antipropaganda (ang. *anti-propaganda*): *ekspr.* kar kaže, dokazuje slabe lastnosti koga, česa in s tem navadno odvrča kupce, uporabnike, obiskovalce

➤ *Tekma je bila le antipropaganda za slovenski ženski nogomet, saj si jo je ogledalo samo okrog 300 gledalcev.*

Beseda *antipropaganda* (*anti-propaganda*) je v angleščini redka, saj pogosteje nastopa *counterpropaganda*. Izmed pregledanih slovarjev jo obravnava le Wiktionary, in sicer v osnovnem pomenu 'nasprotna propaganda'. Slovarji večinoma navajajo sopomenko *counterpropaganda*, in sicer prav tako le v pomenu 'nasprotna propaganda'.

ego trip (ang. *ego trip*): kdor kaj dela iz potrebe po dokazovanju lastne vrednosti, pomembnosti, zlasti pred samim seboj

➤ *Kako se obnese sobivanje dveh egotripov, kreativcev in egocentrikov?*

Medtem ko izhodiščni pomen 'potreba po dokazovanju lastne vrednosti, pomembnosti, zlasti pred samim seboj' najdemo tudi v angleških slovarjih, pa pomenski prenos na človeka v obravnavanih angleških slovarjih ni zapisan. V angleščini se ta pomen uporablja tvorjenka *ego tripper* oz. *ego-tripper* (v OED potrditev iz leta 1970).

globalist (ang. *globalist*): veliko podjetje, ki posluje v več državah; multinacionalka

➤ *Švicarski farmacevtski globalist namerava v svojih tovarnah po vsem svetu zapreti približno 2500 delovnih mest.*

Metonimija, pri kateri se poimenovanje za človeka lahko prenese tudi na ustanovo (*član, članica, grosist, uvoznik...*) je regularen jezikovni pojav, zato je toliko težje dokazati, da takega pomena v jeziku dajalcu ni, saj je avtomatsko

⁷ Vse razlage in zgledi so vzeti iz SNB.

tvorljiv. Kljub temu angleški slovarji za besedo *globalist* navajajo samo pomen, ki so vezani na človeka, ne pa tudi na podjetje ali katero drugo ustanovo.

notes (ang. *notes*): žepni računalnik, elektronska beležka

➤ *Današnji notesi so po računalniški zmogljivosti že povsem enakovredni namiznim modelom.*

Poleg tega pomena kot anglokalizem lahko štejemo tudi starejši, v prvi izdaji SSKJ (1970–1991) zapisani pomen ‘zvezek za zapiske, navadno manjši; beležnica, beležka’, ki je metonimija izhodiščnega angleškega oz. francoskega pomena ‘zapiski’ v množini. Tudi izrazna podoba je v slovenščini specifična, saj se realizira izgovor po črki: [nótes], kar je verjetno posledica dejstva, da so govorniki slovenščine prihajali v stik le s pisno podobo angleške besede *notes* (v pomenu ‘zapiski’).

permakultura (ang. *permaculture*): gibanje, ki zagovarja tako načrtovanje

➤ *Permakultura je sveto vno gibanje, ki si je najprej prizadevalo za pridelovanje zdrave hrane, zdaj pa sega tako rekoč že na vsa področja, celo na področje trgovine.*

Izhodiščni pomen ‘odnos do življenja, za katerega je značilno iskanje možnosti, kako živeti in gospodariti v soglasju z naravo in s seboj’ in njegova metonimija ‘na takem odnosu temelječe načrtovanje trajnostnega človekovega življenjskega prostora’ sta izhodišče za nadaljnjo metonimijo, ki je v angleških slovarjih ne zasledimo.

rolati (ang. *to roll*): po g. predvajati, reproducirati glasbo, posnetke

➤ *Anglija postaja nemogoče komercialna, klubska scena ni za nikamor, vsi rolajo isto brezvezno glasbo.*

rolati se: mešati se [= (začenjati) biti zmeden, zaskrbljen]

➤ *Od predvolilnega vzdušja se nam že rola; zdržati moramo še poldrugi mesec.*

Glagol *rolati* ima sicer več pomenov, med katerimi so tudi prevzeti angleškega *to roll* ‘valjati, kotaliti’, izstopa pa pogovorni pomen ‘predvajati glasbo’, pri katerem je osebek človek, tožilniški predmet pa je povezan z glasbo, glasbeniki ali (fizičnim) nosilcem glasbe. Obenem je nastala tudi prostomorfemska oblika *rolati se*, ki se pomensko naslanja na *mešati se* v istem pomenu. Pri tem velja opozoriti, da je bila beseda *rola* ‘zvitek’ že pred tem prevzeta prek nemščine (*Rolle*) iz francoščine *rôle*, vendar gre pri tem za starejše prevzemanje, ki ni neposredno povezano s prevzemanjem iz angleščine.

3.3 Manj jasni primeri

multipraktik (ang. *multipractic*): kdor zna mnogo stvari dobro narediti

➤ *Je vizualni multipraktik; njegova umetnost vključuje slikarstvo, kiparstvo, animacijo, industrijsko oblikovanje, modo.*

Etimološka osvetlitev v SNB ločuje med prvim pomenom (← agl. *multipractic* (*food processor*)), ki se v angleščini praktično ne uporablja, in obravnavanim pomenom (iz (↑)*multi*... + (↑)*práktičen*), ki po tej interpretaciji pravzaprav niti po izrazni podobi ni prevzet iz angleščine, ampak je tvorjen po slovenskem besedotvornem postopku.

ranč (ang. *ranch*): pog. počitniška hiša na deželi, navadno v naravnem okolju, s pripadajočim vsaj manjšim travnikom.

➤ *Ob koncu tedna gre navadno na svoj ranč.*

Angleški slovarji tega pomena, ki je blizu pomena 'vikend hiša', ne navajajo. Tudi, če ta pomen v (ameriški) angleščini obstaja, je predstava o denotatu pri govorcih slovenščine zaradi kulturnih razlogov gotovo drugačna kot pri govorcih (ameriške) angleščine.

rockabilly (ang. *rockabilly*): kdor se navdušuje za tako glasbo

➤ *Nekaj rockabillyjev pod odrom se je razvnelo.*

Za angleščino slovarji potrjujejo dva pomena te besede: 'glasba' in 'izvajalec te glasbe'. Nadaljnja metonimija, ki jo navaja SNB, 'navdušenec' v angleških slovarjih ni potrjena. Podobno kot pri *globalist* je potrebna previdnost, saj je pomenski prenos majhen in je zato težko z gotovostjo trditi, ali pomen v angleščini obstaja ali ne.

4. Potencialni anglokalizmi v *Sprotnem slovarju slovenskega jezika*

Nekateri zaznani anglokalizmi iz *Sprotnega slovarja slovenskega jezika* (dalje *Sprotni slovar*; prim. Krvina 2021) so bili kot primeri na kratko predstavljeni že v Uvodu. Za primerjavo z angleškimi pomeni smo uporabili iste priročnike kot v poglavju 3. pri analizi SNB. Etimologija je za *Sprotni slovar* še v pripravi, zato smo se glede prevzetosti iz angleščine posvetovali z inštitutskimi etimologi.⁸ Nasploh moramo biti ob manjši ustaljenosti besed in njihovih pomenov, ki jih opisuje *Sprotni slovar*, glede zanesljivosti odkritih anglokalizmov toliko bolj zadržani.

Iz ali preko angleščine prevzetih besed ali besednih zvez, kjer prevzeti pomen(i) obstaja(jo) že v angleščini, je v *Sprotnem slovarju* veliko, npr. *beac-*

⁸ Za komentarje in nasvete se najlepše zahvaljujemo dr. Simoni Klemenčič.

hwolley, coworking, flash mob, ghee, glamping, hashtag, kontrolfrik/controlfreak, lockdown, oldschoool, segway, selfi/selfie, skike, slackline, socialna distanca, webinar, zero waste, zipline. Vendar gre tu za anglizme, ne anglokalizme.

Nemalo je tudi besedotvornih anglokalizmov tipa b), pri katerih se pomen besedotvornega izhodišča (navadno je to samostalnik moškega spola, ki označuje osebo, npr. *backpacker, hejter/hater, hipster, influencer*, redkeje predmet, npr. *sup*) ohranja. Tvorjenke običajno sledijo vzorcu feminativ – (vrstni) pridevnik – prislov – dejanje/dejavnost, pri čemer ni nujno, da je vzorec realiziran v celoti, npr. *backpackerka, backpackerski, backpackersko; hejterka, hejtati, hejtanje; hipsterka, hipsterski, hipstersko; influencerka, influencerski, influencerstvo; supar, suparka, suparski, supati, supanje* ipd.

Z vidika obrazila so poseben tip tvorjenke, kjer se v slovenščini v podomačeni obliki neobstoječi osnovi (gl. opombo 4) dodaja *-ič*: slengovsko *bestič* ‘najboljši prijatelj’, *bestička; fejmič* ‘kdor zaradi pogostega pojavljanja na družabnih omrežjih, v medijih meni, da je slaven, znan’, *fejmička*. To obrazilo v slovenščini ni prav pogosto, vedno pa je povezano s stilno zaznamovanostjo (ekspresivno, pogovorno: *penzič* ‘upokojenec’, *psihič* ‘duševno neuravnovešen človek’; vulgarno: *fakič* ‘iztegnjen sredinec’); besedotvorno izhodišče pri tem samostojno večinoma ne obstaja oz. je okrnjeno (*penz-*, *psih-*), izjema je prevzeti podomačeni medmet *fak*. Zaradi sorazmerne redkosti obrazila *-ič* bi bilo v teh primerih mogoče razmišljati o možnem vplivu drugih južnoslovanskih jezikov, zlasti hrvaščine ali srbščine. Tak vpliv je viden npr. v rabi zelo razširjenega prevzetega prislova *ful*, ki v angleščini v prislovni vlogi ne nastopa [**full good, nice* → *very good, nice*]. Ta raba je posledica prireditve rabe *ful* prislovu *puno* ‘zelo’, ki jo je iz hrvaščine – taka raba se je najprej uveljavila na Reki in v Pulju – prevzela tudi slovenščina (Snoj 2005: 113–122; Pulvirenti 2016: 125–126).

Zaradi zaznamovanosti, ki za tipične anglizme vsaj z vidika *Sprotnega slovarja* (kjer je anglizmov veliko, zgolj dejstvo prevzetosti pa se posebej ne označuje) ni značilna, bi lahko tovrstne tvorjenke na *-ič* razumeli kot neke vrste prehod med anglizmi in pravimi anglokalizmi tipa a). Kot dodatna pomenska sestavina se tako kaže izrazita ekspresivnost – podobno kot bomo v nadaljevanju videli pri primerih anglokalizmov, ki smo jih našli v spletnih besedilih (prim. poglavje 5.1).

4.1 Leksikalni anglokalizmi v *Sprotnem slovarju slovenskega jezika*⁹

Pravi leksikalni anglokalizmi tipa a) so redki, običajno vezani na neprve pomene in pomensko zaznamovani (kvalificirani). Prvi pomen, ki ni nujno zaznamovan, je večinoma tak, kot ga poznamo iz angleščine. Ker jih ni veliko,

⁹ Vse razlage in zgledi so vzeti iz *Sprotnega slovarja slovenskega jezika*.

spodaj podrobneje predstavljamo večino zaznanih anglokalizmov tega tipa. Ob pomenu z najdenim anglokalizmom navajamo tudi prvi pomen (razen če je anglokalizem že prvi).

android (ang. *android*): 1.¹⁰ človeku podoben robot

2. slabšalno kdor ravna, dela po navodilih drugega brez sodelovanja volje, zavesti:

➤ *Naši vladarji so navadni sužnji, **androidi**, kloni brez možganov.*

detoks/detox (ang. *detox*): 1. pogovorno odstranjevanje neželenih, škodljivih snovi iz telesa SINONIMI: *detoksikacija, razstrupljanje*

1.1 pogovorno postopek nadzorovanega opuščanja uživanja droge SINONIMI: *detoksikacija*

2. pogovorno odstranjevanje česa, odpovedovanje čemu, kar (lahko) povzroča odvisnost:

➤ *Moj **detox** od kave se je klavrno končal po enem dnevu. Imam tridnevni **detox** od interneta, razen če najdem wifi.*

Pomen je zlasti v povezavi z odvisnostjo od interneta znan tudi v angleščini, in sicer v zvezi *digital detox*. Za slovenščino je tu značilna zveza samostalnika s predlogom *od*, ki se rabi širše in vključuje npr. tudi (manjšo) odvisnost od kofeina, pri čemer pa ta ni razumljen kot 'neželena, škodljiva snov' v pomenu 1.

na-/bildati (ang. *to build*): **1. pogovorno** pridobiti/pridobivati mišično maso z načrtno telesno vadbo in beljakovinsko bogato prehrano:

➤ *Za film se je moral hitro **nabildati**, potem ko je izgubil slabih 30 kg.*

➤ *Pojdi na fitnes, začni **bildati**, da se bodo videli obrisi mišic.*

Tudi ta pomen je znan v angleščini, vendar zopet zahteva zvezo *to build muscles*, ki je v slovenščini prisotna v podpomenu 1.1: *Že osem let obiskuje fitnes, v katerem **bilda** svoje mišice*. Besedotvorni vzorec tu dopolnjuje pridevnik stanja *nabildan*.

nabildan **1. pogovorno** ki je pridobil mišično maso z načrtno telesno vadbo in beljakovinsko bogato prehrano: nabildan fant, mladenič, tip; nabildani varnostniki

➤ *V reklamah kažejo **nabildanega** mača, kako predstavlja učinkovitost pripomočka za trebušnjake.*

¹⁰ Lastno ime operacijskega sistema za mobilne telefone vsaj pri samostalniku glede na (splošna) slovarska načela ni uslovvarjeno.

rentati (ang. *to rent*): 1. pogovorno najemati, izposojati si, zlasti vozilo

1.1 pogovorno oddajati v najem

2. **pogovorno, ekspresivno zagotavljati komu finančna sredstva:**

- *Mislijo, da so jih ljudje kar dolžni doživljenjsko **rentati**. Delat se spravite!*

s-/kenslati (ang. *to cancel*): 1. pogovorno ukiniti, odpraviti, odpovedati

1.1 **pogovorno prekiniti stike, nehati se odzivati na koga:**

- *Prijatelj zame ni isto kot kolega, znanec. Zato prijatelj ne **skenslamo** kar tako, vsaj jaz ne.*
- *Na splošno nisem taka, da bi kar **kenslala** ljudi, ampak raje na lep način razrešim stvari.*

1.2 **pogovorno sprejeti in takoj prekiniti telefonski klic:**

- *Če te kliče mama in jo **kenslaš**, ni lepo.*

2. **pogovorno odstraniti, uničiti:**

- *Tegale psihota zgoraj **skenslajo**, pa bo mir.*
- *Ponavadi bakterije in podobne nepridiprave **kenslamo** z visokimi temperaturami.*

V angleščini je pomen 1.1 sicer znan, vendar je vezan na besedno zvezo *cancel culture*, ki označuje navadno nenadno prekinitve stikov, odsotnost odzivanja, zlasti v okviru interneta, družbenih omrežij (po katerih je danes navezovanje in ohranjanje stikov sicer intenzivno), medtem ko se zdi v slovenščini pomenski obseg širši: poznanstvo, prijateljstvo nasploh. Pomen 1.2 (samo pri *kenslati*) se je lahko razvil iz tipke/znaka na telefonu za prekinitve, kjer piše *cancel*, le da v slovenščini nastopa v polnofunkcionalni glagolski obliki.

Kot smo videli v zgornjih primerih, so okoliščine za nastanek potencialnih anglokalizmov zelo pogosto prisotne že v angleščini. V jeziku prejemniku (slovenščini) se nato razvije (eno)izrazna oblika, ki v angleščini ali ne obstaja ali je prisotna v sledih oz. z ožjo funkcionalnostjo, običajno kot besedna zveza, npr. *digital detox, to build muscles, cancel culture; cancel button*.

5. Anglokalizmi v besedilih in paronimija

Na primeru dveh analiziranih slovarjev smo lahko videli, da primerov uslovarjenih anglokalizmov (v ožjem smislu) v slovenščini ni veliko, kar je razumljivo, saj gre pri iskanih leksemih najpogosteje za neprve, prenesene, zaznamovane pomene ali pa za nove lekseme, pri čemer so oboji bolj značilni za pogovorni jezik ali sleng. Leksika teh zvrsti v splošne razlagalne slovarje, ki smo jih analizirali, ni uvrščena prednostno oz. je uvrščena v zelo omejenem obsegu, zato smo analizo dopolnili s pregledom neformalnih, zlasti spletnih besedil, kjer smo pričakovali več primerov anglokalizmov. V tovrstnih besedilih je namreč

igra z jezikom bolj izpostavljena, na leksikalni ravni pa lahko opazujemo pogoste neologizme, okazionalizme, vpliv tujih jezikov, pomenotvorje ipd. (Michelelizza 2015: 161–166). Primere anglokalizmov v ožjem pomenu besede smo ciljno iskali v aktualnih besedilih na Twitterju, njihovo rabo in razširjenost pa smo preverjali in potrjevali v korpusu nestandardne slovenščine Janes (Fišer, Ljubešić, Erjavec 2020). V nadaljevanju izpostavljamo tri skupine anglokalizmov, ki smo jih našli v analiziranih besedilih; za lekseme vseh treh skupin je značilno, da gre za **paronime**, torej lekseme, ki so pisno ali glasovno enaki ali podobni kakemu drugemu pomensko različnemu leksemu.

5.1 Leksemi, ki ob prevzemanju iz angleščine v slovenščino pridobijo ekspresivno zaznamovanost zaradi v slovenščini že obstoječega homonimnega ali homografnega izraza

Med posebno vrsto anglokalizmov bi lahko šteli besede, ki so zaradi vpliva angleščine v slovenščini pridobile povsem nov pomen, ki besedotvorno ali pomensko ni nikakor povezan s predhodno že obstoječim izrazom v slovenščini. Pomenski premik se je zgodil zgolj zaradi podobnosti z angleškim izrazom, pri čemer je pomenu angleške besede dodana nova pomenska sestavina – izrazita ekspresivnost. Navajamo primere *lajna*, *file* in *emajl*:

lajna: ang. *line*, *timeline* ‘časovnica’ + *lajna* ‘glasbilo v obliki zabojčka z ročico, s katero se poganja mehanizem za proizvajanje melodije’ = **ekspresivno lajna** ‘časovnica’

➤ “Dejte hitrejši tviitat, ker kar naprej refresham **lajno!** #dolgčas!”

file: ang. *file* [fáj]l ‘dokument’ + *file* ‘meso nekaterih živali s hrbtnega dela ob ledvicah’ = **ekspresivno file** [filé -êja]¹¹ ‘dokument’

➤ “Daš ime **fileju** in ga shraniš ter zapreš.”

emajl: ang. *e-mail* ‘elektronska pošta’ + *emajl* ‘steklasta snov za prekrivanje zlasti kovinskih izdelkov’ = **ekspresivno emajl** ‘elektronska pošta’

➤ “Moje sovraštvo do **emajlov**_se pozdravi z ljubeznijo do tviterja.”

Vsi navedeni izrazi imajo v slovenščini svoje nezaznamovane knjižne sinonime (*lajna* – časovnica, *file* – dokument, *emajl* – elektronska pošta), obstajajo pa tudi njihovi polcitatni in citatni sinonimi, ki smo jih prav tako prevzeli iz angleščine, vendar pri teh izrazih pomenska sestavina ekspresivnosti ni zaznana (*lajna* – (*tajm*)*lajn*/(*time*)*line*, *file* – *fajl*/*file*, *emajl* – *mej*/*e-mail*).

¹¹ Na primeru *fileja* lahko dodano ekspresivnost v zapisanih besedilih opazujemo le v nekaterih sklonih, saj je npr. v im. in tož. ed. zapis homografen s citatnim zapisom.

5.2 Leksemi, ki ob prevzemanju iz angleščine v slovenščino pridobijo nov pomen zaradi v slovenščini že obstoječega podobnega izraza

V drugo skupino smo uvrstili besede, ki so prav tako prevzete iz angleščine, nov pomen pa so pridobile zaradi v slovenščini že obstoječega izraza, ki je podoben prevzetemu. Navajamo primer *taliban*:

taliban: *taliban* ‘pripadnik fundamentalističnega islamskega gibanja v Afganistanu’ < ang. *talib* (mn. *taliban*) < iz paštunskega jezika < iz arabščine¹² + *teleban* slabš. ‘omejen, neumen človek, zlasti mlad’ = **ekspresivno *taliban* ‘ekstremističen in neumen človek’**

- “*NN je očitno imel prav, ko je govoril o neskončnosti človeške neumnosti. Ti si živi dokaz ... Očitno ti spadaš še v eno stopnjo nižje, ... med talibane.*”

Za razliko od prve predstavljene skupine (5.1), kjer pri novem leksemu opazamo izrazito ekspresivnost, pa lahko na primeru *talibana* vidimo, da se v pomenu združita na eni strani pomenska sestavina izvornega izraza (‘ekstremističnost’ *talibana*) in pomenska sestavina podobnega slovenskega izraza, ki je nanj vplival (‘neumnost’ *telebana*), enako kot v prvi skupini pa je izraz tudi ekspresivno zaznamovan.

5.3 Slovenski leksemi, ki zaradi podobnega angleškega izraza pridobijo nov pomen

V zadnji skupini predstavljamo še primer, ko že obstoječa slovenska beseda (v predstavljenem primeru gre za naselbinsko ime) zaradi podobnega poimenovanja v angleščini pridobi nov pomen. Navajamo primer *banovci/Banovci*, pogosto pojav opazimo v besednih zvezah *poslati* ali *dati koga v banovce/Banovce*.

banovci/Banovci: ang. *to ban* ‘izključiti koga ali kaj, zlasti osebni profil na družbenih omrežjih, forumu’ + *Banovci* (zdraviliški kraj v Pomurju) = **ekspresivno *poslati/dati koga v banovce/Banovce* ‘izključiti koga, (začasno) ukiniti njegov profil na družbenem omrežju, forumu’ in ekspresivno *banovci/Banovci* ‘izključitev koga, (začasna) ukinitvevega profila na družbenem omrežju, forumu’**

- “*Na bejsfuku lahko samo rožice sadiš in metuljčke šteješ. Cenzura na raznoraznih spletnih očesih, mirovnih inštitutih in fdv dela*

¹² Informacije o izvoru so povzete iz odgovora *Pravilno tvorjenje množinskih oblik: »talibi« ali »talibani«* v Jezikovni svetovalnici (Dobrovoljc 2021).

na polno. Mene so pred par dnevi dali v banovce za 24h, ker sem napisal, da bi kar razbil zadnje meglenske tistim, ki jih uporabljajo, ko ni megle.”

- “Če človek po večjih opozorilih ni sposoben (pripravljen) uporabiti iskanja nima kaj praskati po tipkovnici. **Banovci** pa mirna bosna.”

Banovci oz. *banovci* so zaradi vpliva angleškega glagola *to ban* v pomenu ‘izključiti koga ali kaj, zlasti osebni profil na družbenih omrežjih, forumu’ pridobili nov pomen, ki je izrazito ekspresiven, celo nekoliko šaljiv.

6. Zaključek

V prispevku smo najprej skušali opredeliti, kaj lahko razumemo pod pojmom *anglokalizem*. Z njim v ožjem smislu opredeljujemo iz angleščine prevzete besede, ki so v jeziku prejemniku (tu slovenščini) razvili dodatne pomenne, ki v angleščini ne obstajajo. Pri tem gre lahko ali za dodatno (npr. *na/bildati* 1 enoizrazno opisuje to, kar angleška zveza *to build muscles*) ali za povsem drugo pomensko sestavino (npr. *rentati* 2 ‘zagotavljati komu finančna sredstva’). Nasploh je pogosto, da v angleščini obstaja določena zveza, ki je v slovenščini izražena z enobesedno obliko. V širšem smislu lahko – zlasti v (južno)slovanskih jezikih z bogatim besedotvorjem – k anglokalizmom prištevamo tudi tvorjenke tipa *supar*, *suparka*, *supati*, *supanje*, pri katerih se sicer leksikalni pomen besedotvornega izhodišča glede na angleščino ne razlikuje.

V nadaljevanju je predstavljena metodologija za analizo z uporabo več angleških, dveh slovenskih slovarskih priročnikov in internetnih virov. Analiza je bila opravljena na primeru iztočnic v dveh slovenskih slovarjih neologizmov (*Slovar novejšega besedja slovenskega jezika*, 2012; *Sprotni slovar slovenskega jezika*, 2014–) in na primeru še neuslovarjenega besedja spletnih besedil v slovenščini (s pregledom gradiva tudi v besedilnem korpusu nestandardne slovenščine *Janes*).

Analiza obeh slovenskih slovarjev je pokazala, da so leksikalni anglokalizmi v ožjem smislu večinoma neprvi, zaznamovani (kvalificirani: navadno pogovorno, tudi slengovsko, in ekspresivno), predvsem pa redki. Običajno so vsaj v sledeh ali drugače izraženi prisotni zlasti v pogovorni angleščini, kot jo opisuje npr. *Urban Dictionary*. Pri načrtnem iskanju anglokalizmov v spletnih besedilih pa se je pokazalo, da zaradi specifičnosti besedil, ki pogosto temeljijo na igri z jezikom, kršenjem norme, besednimi igrami ipd., obstaja skupina leksemov, ki kriterijem anglokalizmov ustreza. Vse lahko definiramo kot paronime, kjer zaznavamo vpliv oz. preplet pomenskih sestavin angleških in slovenskih leksemov, ki so pisno ali glasovno enaki ali podobni kakemu drugemu pomensko različnemu leksemu v drugem jeziku, pri čemer dopuščamo tudi možnost

vpliva katerega od drugih (južno)slovanskih jezikov. Ti primeri anglokalizmov so izrazito zaznamovani, saj smo pokazali, da pri vseh obstajajo tudi knjižne variante, in zato glede na svojo specifiko večinoma niso kandidati za uslovarjenje v normativnih razlagalnih slovarjih.

Vse predstavljeno nas vodi k ugotovitvi, da moramo biti pri preverjanju vpliva angleščine natančni, zlasti pri opredeljevanju uslovarjenih leksemov kot anglokalizmov pa bolj previdni in zadržani kot ne.

VIRI

- Korpus nestandardne slovenščine Janes, konkordančnik noSkE. [https://www.clarin.si/noske/run.cgi/first_form?corpname=janes;align=], dostop 23. 11. 2021.
- Krvina, Domen 2014–. Sprotni slovar slovenskega jezika. [www.fran.si], dostop 23. 11. 2021.
- Slovar novejšega besedja slovenskega jezika. [www.fran.si], dostop 23. 11. 2021.
- Oxford English Dictionary. [<https://www.oed.com>], dostop 8. 12. 2021.
- Miriam-Webster. [www.merriam-webster.com], dostop 8. 12. 2021.
- Collins English Dictionary. [], dostop 8. 12. 2021.
- Cambridge English Dictionary. [<https://dictionary.cambridge.org>], dostop 8. 12. 2021.
- Wiktionary. [<https://en.wiktionary.org/wiki>], dostop 8. 12. 2021.
- Urban Dictionary. [<https://www.urbandictionary.com>], dostop 8. 12. 2021.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. [www.fran.si], dostop 8. 12. 2021.

LITERATURA

- AHAČIČ, Kozma, LEDINEK, Nina, PERDIH, Andrej (2015). Fran: the next generation Slovenian dictionary portal. *Natural language processing, corpus linguistics, lexicography: proceedings, Eighth International Conference, Bratislava, Slovakia, 21–22 October 2015*, 9–16. [http://korpus.sk/~slovko/2015/Proceedings_Slovko_2015.pdf], dostop 8. 12. 2021.
- AJDAČIĆ, Dejan 2020. Nazivi žena i globalizacija – anglicizmi u srpskom jeziku, *Novorečje* 3, 29–42.
- DOBROVOLJC, Helena 2021. Pravilno tvorjenje množinskih oblik: »talibi« ali »talibani«. *Jezikovna svetovalnica*, [<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic-/5497/pravilno-tvorjenje-mno%C5%BEinskih-oblik-talibi-ali-talibani>], dostop 7. 12. 2021.
- FIŠER, Darja, LJUBEŠIĆ, Nikola in ERJAVEC, Tomaž 2020. The Janes project: language resources and tools for Slovene user generated content. *Language Resources &*

- Evaluation* 54. 223–246. [<https://doi.org/10.1007/s10579-018-9425-z>], dostop 9. 12. 2021.
- KRVINA, Domen, [v tisku]. *Sprotni slovar slovenskega jezika, covid-19 in z njim povezano (novejše) besedje. Leksikografija i leksikologija u svetlu aktualnih problema.*
- LAZIĆ Konjik, Ivana 2021a. Anglobalizmi i drugi neologizmi u najnovijem periodu razvoja srpskog jezika, *Novorečje* 4, 19–28.
- LAZIĆ Konjik, Ivana 2021b. Uzorci anglokalizacije u srpskom jeziku, *Novorečje* 5, v tisku.
- MICHELIZZA, Mija 2015. *Spletna besedila in jezik na spletu.* Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- MICHELIZZA Mija, ŽAGAR KARER Mojca 2018. Internetna leksika v slovenščini: analiza novjših slovarskih virov. *Jezikoslovni zapiski* 24/1. 79–92. [<https://doi.org/10.3986/JZ.24.1.6934>], dostop 9. 12. 2021.
- PERDIH, Andrej 2020. Portal Fran: od začetkov do danes. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 46/2, 997–1018. [<https://doi.org/10.31724/rihjj.46.2.28>], dostop 8. 12. 2021.
- PRČIĆ, Tvrtko 2019. *Engleski u srpskom*, treće elektronsko izdanje. Novi Sad: Digitalna biblioteka Filozofskog fakulteta. [<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-512-9.pdf>], dostop 7. 12. 2021.
- PULVIRENTI, Luigi 2016. Med jezikovno drugačnostjo in strategijami podomačevanja: izposojenke v slovenščini ter pomeni in raba besede ful. V: Alojzija Zupan Sosič (ur.), *Drugačnost v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture* 52. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 125–128.
- SNOJ, Marko 2005. O prevzetih besedah, tujkah in izposojenkah. *Slovenski jezik – Slovene linguistic studies* 5, 113–122.
- ŠABEC, Nada 2012. Slovensko-angleški jezikovni stiki skozi čas in prostor = Slowenisch-englische Sprachkontakte durch Zeit und Raum. V: Vida Jesenšek (ur.), Alja Lipavac Oštir (ur.), Melanija Larisa Fabčič (ur.), *A svet je kroženje in povezava zagonetna: zbornik ob 80-letnici zaslužnega profesorja dr. Mirka Križmana = Festschrift für Prof. em. Dr. Mirko Križman zum 80. Geburtstag.* Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 305–318.

Domen Krvina, Andrej Perdih, Mija Michelizza

СЛОВЕНСКИ АНГЛОКАЛИЗМИ У РЕЧНИЦИМА И ТЕКСТОВИМА

Сажетак

У чланку су представљени методологија, проблеми и отворена питања у дефинисању које речи се могу сматрати англо-локализмима. Термин англо-локализам је преузет из српских извора (посебно Ајдачић 2020) и користи се за дефинисање речи преузетих из енглеског језика које су развиле додатна значења у језику примаоца (у овом чланку је словеначки) која не постоје у енглеском језику. Анализа је извршена на примерима из два словеначка речника неологизама и примерима још неадаптираних речи онлајн текстова на словеначком језику. У чланку се дотиче и питање неких морфолошких процеса који се дешавају при преузимању речи из енглеског језика.

Кључне речи: англицизам, англокализам, позајмљенице, словеначки језик, речник неологизама, новије речи, неосемантем, творба речи.